

- สิทธิมา สุทธิศักดิ์. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความสามารถในการแก้ปัญหา
ด้านการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 1.
ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม., กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2549.
- สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ. พัฒนาทักษะการคิด ตามแนวปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
ห้างหุ้นส่วนจำกัด 9119 เทคนิคพรินติ้ง, 2555.
- สุนีย์ คล้ายนิลและคณะ. สมรรถนะการแก้ปัญหาสำหรับโลกวันนี้. กรุงเทพฯ : พิมพ์ที่เซเว่นพรินติ้ง,
2549
- สุภาภรณ์ อุดมทรัพย์. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 : การวิเคราะห์
พหุระดับ,” การวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 19(1) : 164-173 ; กรกฎาคม,
2556.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542
และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาแห่งชาติ, 2545.
- อัญชลี นางแล. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการแก้ปัญหาชีวิตประจำวันของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3
ในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2553.
- Moos, R.H. The human context environment determinants of behavior. New York :
John Wiley & Son. 1976.

การพัฒนาารูปแบบการประกันคุณภาพภายในโดยใช้การวิจัยเป็นฐานสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก Development of Internal Quality Assurance Practice Model for Small Sized Schools Using Research-Based Approach.

นารี นาจวง¹
ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน²
ปิยะธิดา ปัญญา³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพภายในโดยใช้การวิจัยเป็นฐานสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก โดยขึ้นตอนการดำเนินการ 4 ระยะ คือ **ระยะที่ 1** การศึกษาบริบทและความต้องการจำเป็นในการประกันคุณภาพภายในโดยใช้การวิจัยเป็นฐานของโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน คือขั้นตอนที่ 1 การศึกษาบริบทด้านจุดแข็งจุดอ่อนของโรงเรียนขนาดเล็กจากผลประเมินภายนอกรอบสอง แหล่งข้อมูลเป็นรายงานผลประเมินภายนอกรอบสองฉบับทสรุสำหรับผู้บริหารของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 183 โรง ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาบริบทด้านจุดแข็งจุดอ่อนของโรงเรียนขนาดเล็กจากการศึกษารายการณ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กที่ผ่านและไม่ผ่านการรับรองมาตรฐาน 14 กรณี กรณีละ 3 คน รวม 42 คน ขั้นตอนที่ 3 การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นในการประกันคุณภาพภายในโดยใช้การวิจัยเป็นฐานของโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงสำรวจและประเมินความต้องการจำเป็น คือผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 720 คน กลุ่มตัวอย่างในการสนทนากลุ่มเพื่อวิเคราะห์สาเหตุและแนวทางตอบสนองความต้องการจำเป็น คือตัวแทนผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และผู้ประเมินภายนอก กลุ่มละ 10 คน รวม 30 คน **ระยะที่ 2** การสร้างรูปแบบฯ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้เชี่ยวชาญกลุ่มผู้บริหารโรงเรียน กลุ่มผู้ประเมินภายนอก และกลุ่มนักวิชาการ กลุ่มละ 7 คน รวม 21 คน **ระยะที่ 3** การประเมินผลการใช้รูปแบบฯในบริบทจริง กลุ่มตัวอย่าง เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก 2 โรงที่จัดการศึกษาสองและสามระดับ **ระยะที่ 4** การศึกษาความคิดเห็นของผู้ใช้รูปแบบฯ กลุ่มตัวอย่างคือบุคลากรครูจำนวน 15 คน ตัวแทนชุมชน จำนวน 10 คน และตัวแทนนักเรียนจำนวน 18 คนในโรงเรียนที่ใช้รูปแบบฯ **เครื่องมือวิจัย**เป็นแบบบันทึกองค์ประกอบการประกันคุณภาพภายในโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน แบบบันทึกผลประเมินภายนอก แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและแบบสอบถามความคิดเห็น **การวิเคราะห์ข้อมูล**เชิงปริมาณ วิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติวิเคราะห์ดัชนี PNI_{modified} การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

¹ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาวิจัยและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. บริบทและความต้องการจำเป็นในการประกันคุณภาพภายในโดยใช้การวิจัยเป็นฐานของโรงเรียนขนาดเล็ก ปรากฏว่า 1) บริบทด้านคุณภาพผู้เรียนมีจุดแข็งคือผู้เรียนมีสุขภาพกาย สุขภาพจิต สุขนิสัย และมีสุนทรียภาพ ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะพึงประสงค์ของเด็กไทย จุดอ่อนคือผู้เรียนขาดทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองและนิสัยใฝ่เรียนรู้ ขาดทักษะกระบวนการคิด ขาดความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรและขาดทักษะการทำงานอย่างเป็นระบบ บริบทด้านปัจจัยและกระบวนการ มีจุดแข็งคือผู้บริหารมีภาวะผู้นำในการบริหารจัดการ และชุมชนมีส่วนร่วมจัดการศึกษาอย่างเข้มแข็ง จุดอ่อนคือขาดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและหลักสูตรสถานศึกษา ที่เหมาะสมกับบริบทความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น 2) โรงเรียนขนาดเล็กมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนา การประกันคุณภาพภายในโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน ทั้งโดยภาพรวมและรายองค์ประกอบทุกองค์ประกอบ โดยมีความต้องการจำเป็นสูงที่สุดในด้านการใช้กระบวนการวิจัย ปฏิบัติการเป็นเครื่องมือพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งระบบการติดตามตรวจสอบและประเมินคุณภาพภายในโรงเรียน และการใช้ความรู้จากการวิจัยเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

2. รูปแบบประกันคุณภาพภายในโดยใช้การวิจัยเป็นฐานสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กที่มีคุณภาพเป็นกระบวนการดำเนินงานที่มี 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นเตรียมการเสริมสร้างความรู้และมโนทัศน์ที่จำเป็นสำหรับการประกันคุณภาพภายในโดยใช้การวิจัยเป็นฐานและการจัดให้มีคณะกรรมการประกันคุณภาพภายในที่เน้นชุมชนมีส่วนร่วม 2) การพัฒนามาตรฐานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโดยอิงผลประเมินและวิจัย 3) การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อประกันคุณภาพทั้งระบบ 4) การวิจัยปฏิบัติการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และคุณภาพการศึกษาทั้งระบบ 5) การประเมินมาตรฐานประกันคุณภาพภายในและใช้ผลประเมินเป็นฐานการพัฒนาคุณภาพต่อเนื่อง

3. ผลการใช้รูปแบบฯ ในบริบทจริง วัดจากผลการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 โรงก่อนและหลังใช้รูปแบบฯ มีคะแนนพัฒนาการเพิ่มขึ้น ร้อยละ 83.69 และ 83.34

4. ผู้ใช้รูปแบบฯ มีความคิดเห็นต่อประโยชน์และความถูกต้องเหมาะสมของรูปแบบระดับมาก

คำสำคัญ : การประกันคุณภาพการศึกษา, โรงเรียนขนาดเล็ก, การศึกษาโดยใช้วิจัยเป็นฐาน, รูปแบบ, การประเมินรูปแบบ, การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to create a practice model for internal quality assurance in small sized schools using research – based approach. This research was conducted in 4 phases. **Phase 1** focussed on the strengths and weaknesses of the small sized schools. The data were collected from 1) the results of the 2nd round of external quality Assessment executive summary from 183 small sized schools in the north-eastern region. 2) the interview with school administrators, teachers who are responsible for the educational quality assurance, and the small sized schools' committees and 3) the survey in 720 school administrators and teachers who responsible for educational quality assurance in the northeastern region, as well as a focus group in 10 school administrators, 10 teachers and 10 external evaluators. **Phase 2** creating the preliminary practice model and evaluation. The phase was conducted with the school administrators, external evaluators and educators. **Phase 3** Implementing and model

assessment in two small schools providing 2-3 educational levels. **Phase 4** the study of participants' opinions. The data were collected from teachers, school communities and students, Research instruments were the report of external evaluation, questionnaires and interviews, standard assessment for internal quality assurance. Basic statistics, mean, standard deviation and index & statistical analysis of PNI_{modified} were used to analyze the quantitative data. Content analysis was used to analyzed qualitative data.

The results of a development of internal quality assurance in small sized schools using research – based approach showed that

1. the strengths of small school were the high levels of physical and mental well-being of the students as well as aesthetics, ethics and moral, while the lack of skills for and characteristics facilitating self-learning, lack of critical thinking skills, knowledge and systematic thinking were the weaknesses of these small schools students . In regards to the management process, the executive directors were competent and had high leadership skills as well as receiving the support from the local community. However, the weakness of the management process were the lack of student-focused teaching procedure and students-focused or local-focused curriculums 2) Research-based internal quality assurance practice in the whole were needed to develop in small sized schools, especially in teaching procedure and whole school development action research, the quality assessment process, as well as the continuous quality improvement practice.

2. there were 5 steps for the research - based internal quality assurance in the small sized schools. 1) Preparing the essential knowledge and concepts for quality assurance using research-based approach, and forming quality assurance committee focussed on community participation. 2) Developing the quality assurance standards within school. 3) Developing the information system for the quality assurance system. 4) Providing the action research to enhance learning and educational quality. 5) Implementing evaluation and using its results in educational development continuously resulted the most effective performance and the performer's satisfactions were at high level.

3. There were some improvements from the sample schools after the implementation of the practice model. The scores were increase at 83.69% and 83.34%

4. Participants were satisfied with the practice model at high level.

Keyword : Quality Assurance in Education, Small sized School Education, Research-based Education, Model, Model Evaluation, Internal Quality Assurance in Small-sized School.

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2545 กำหนดให้ทุกสถานศึกษามีระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาและใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน ซึ่งเป็นปัญหาท้าทายสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กจำนวนมาก เห็นได้จากผลประเมินมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) รอบที่หนึ่งและรอบที่สองระหว่างปีงบประมาณ 2545-2554 ซึ่งว่าโรงเรียนจำนวนมากที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานจาก สมศ. เป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนไม่เกิน 120 คน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553) เนื่องจากมีข้อจำกัดจำนวนบุคลากรและทรัพยากรการศึกษาไม่เพียงพออันเป็นผลจากเกณฑ์การจัดสรรบุคลากรครูและงบประมาณส่งเสริมการศึกษาที่ผูกติดกับจำนวนนักเรียน (อารมณฺ์ สนานนุ, 2549) ทำให้ความเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ดูเหมือนกลายเป็นปัญหาวิกฤติของระบบการศึกษาไทย ในขณะที่นักการศึกษาต่างประเทศบางส่วนเชื่อว่าโรงเรียนขนาดเล็กเป็นจุดแข็งสำหรับการประกันคุณภาพการศึกษา เพราะองค์กรขนาดเล็กมีความคล่องตัวในการพัฒนาทั้งระบบ (Wesley, Patricia & Lear, Richard J. (2001) และส่งเสริมโอกาสในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกกลุ่ม แม้แต่กลุ่มที่มีปัญหายุ่งยากในการจัดการศึกษา (Cobbold, Trevor, 2006) หากมีรูปแบบการดำเนินการเหมาะสมกับบริบทและความต้องการจำเป็นของโรงเรียน

การดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน (Research-based Approach) เป็นแนวคิดที่น่าจะเหมาะสมสำหรับการพัฒนารูปแบบประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก เพราะเป็นแนวคิดที่สนับสนุนการพัฒนาองค์ความรู้ที่เฉพาะสำหรับแต่ละองค์กร รวมทั้งการประเมินและใช้ผลพัฒนาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องในบริบทการทำงานปกติ (Borg, Walter R., 1970; ไพฑูรย์ สินดารัตน์, 2548) สนับสนุนโอกาสการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เสริมสร้างคุณสมบัติของนักวิจัยให้กับผู้เรียน (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และทัศนีย์ บุญเติม, 2545) สนับสนุนให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาเจียภายในโรงเรียน ด้วยการพัฒนาทั้งระบบแบบค่อยเป็นค่อยไปในบริบทการทำงานปกติของโรงเรียน (Hassel, Bryan, 2002 ; Ellis, Charles and Castle, Kathryn, 2010 ; Little, Mary E. and Houston, Debby, 2003) จึงน่าจะเป็นแนวคิดที่เหมาะสมสำหรับเป็นพื้นฐานการพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพภายในที่เหมาะสมกับบริบทความต้องการจำเป็นของโรงเรียนขนาดเล็ก

ดังนั้น การจัดให้มีการศึกษาระดับ สภาปัจจุบันปัญหาความต้องการจำเป็น และพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพภายในโดยใช้การวิจัยเป็นฐานที่เหมาะสมกับบริบทความต้องการจำเป็นและเอกลักษณ์ของโรงเรียนขนาดเล็ก น่าจะส่งเสริมให้บุคลากรครู และชุมชน รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ได้มีรูปแบบและแนวทางการเรียนรู้และพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาตามภาระหน้าที่ปกติให้สามารถรับมือกับปัญหาและเอาชนะข้อจำกัดทุกประการจนสามารถสร้างความเชื่อมั่นและการยอมรับมาตรฐานการศึกษาที่สอดคล้องกับสังคมในยุคแห่งการเรียนรู้ตลอดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทและความต้องการจำเป็นในการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก
2. เพื่อสร้างรูปแบบการประกันคุณภาพภายในโดยใช้การวิจัยเป็นฐานสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก
3. เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการประกันคุณภาพภายในโดยใช้การวิจัยเป็นฐานสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กในบริบทจริง
4. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ใช้รูปแบบการประกันคุณภาพภายในโดยใช้การวิจัยเป็นฐานสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขอบเขตและระยะเวลาการวิจัยเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาบริบทและความต้องการจำเป็นในการประกันคุณภาพภายในที่ใช้การวิจัยเป็นฐานของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยแบ่งการวิจัยเป็น 2 ตอน คือตอนที่ 1 การวิจัยศึกษาบริบทในการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กด้านจุดแข็งและจุดอ่อนในการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ด้วยการวิจัยเอกสารและการศึกษารายกรณี โดยการวิจัยเอกสาร เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเอกสารรายงานผลประเมินมาตรฐานการประเมินภายนอกรอบสองของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 183 โรงเรียน เครื่องมือวิจัยเป็นแบบบันทึกผลประเมินภายนอกรอบสองรายงานมาตรฐานของโรงเรียนขนาดเล็กที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงนับความถี่จำนวนโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างที่มีผลแต่ละมาตรฐาน แล้วกำหนดให้มาตรฐานที่มีความถี่สูงสุด 3 อันดับแรกเป็นจุดแข็ง และมาตรฐานที่มีความถี่น้อย 3 อันดับสุดท้ายเป็นจุดอ่อน ส่วนการศึกษารายกรณี *กลุ่มผู้ให้ข้อมูล* เป็นผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในและกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กผ่านการรับรองมาตรฐานจากสมศ. 7 กรณีและที่ไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานจากสมศ. 7 กรณี เก็บข้อมูลวิจัยโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยเครื่องมือวิจัยที่เป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้างที่ครอบคลุมมุมมองเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษาและการประกันคุณภาพการศึกษา กระบวนการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคความสำเร็จในการประกันคุณภาพการศึกษาและข้อเสนอแนะ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา โดยลงรหัสข้อความ จัดกลุ่มข้อความตามประเด็นและแจกแจงนับความถี่ หาก ร้อยละ แล้วนำเสนอโดยเรียงลำดับความสำคัญของประเด็นตามค่าร้อยละ ตอนที่ 2 การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นในการประกันคุณภาพภายในโดยใช้การวิจัยเป็นฐานของโรงเรียนขนาดเล็ก ดำเนินการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอน คือขั้นตอนแรกเป็นการวิจัยเอกสารแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อสังเคราะห์ขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน และประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการประกันคุณภาพการศึกษา การวัดและประเมินผลการศึกษาและการจัดการศึกษาโดยใช้วิจัยเป็นฐาน จำนวน 7 คน เครื่องมือวิจัย เป็นแบบบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบการประกันคุณภาพภายในโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน และขั้นตอนที่สองเป็นการวิจัยสำรวจและประเมินความต้องการจำเป็นในการดำเนินงานตามองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโดยใช้การวิจัยเป็นฐานของโรงเรียนขนาดเล็ก ดำเนินการเก็บข้อมูลตามระเบียบวิธีวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์เป็น 2 ขั้นตอน คือขั้นตอนแรกเป็นการวิจัยสำรวจและวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตามองค์ประกอบของของการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโดยใช้การวิจัย

เป็นฐาน โดยเก็บข้อมูลจากผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 720 คน ที่ได้มาโดยวิธีสุ่มจาก 12 จังหวัด จังหวัดละ 60 คน เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามความสำคัญและสภาพจริงในการปฏิบัติงานตามองค์ประกอบของการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน แบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับและให้ตอบคำถามแบบสะท้อนคู่ (Dual-respond) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อระบุระดับความสำคัญและระดับการปฏิบัติงานตามองค์ประกอบด้วยสถิติพื้นฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อระบุปัญหาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาด้วยดัชนี PNI_{modified} (Priority Need Index_{modified}) ขั้นตอนที่สองเป็นการวิจัยแบบสนทนากลุ่มเพื่อยืนยันความต้องการจำเป็นและวิเคราะห์สาเหตุรวมทั้งแนวทางตอบสนอง กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนขนาดเล็กและผู้ประเมินภายนอก กลุ่มละ 10 คน รวม 30 คน เครื่องมือวิจัยเป็นกรอบประเด็นสนทนากลุ่มครอบคลุม 1) การยืนยันหรือคัดค้านความต้องการจำเป็น 2) สาเหตุของความต้องการจำเป็น 3) แนวทางตอบสนอง ความต้องการจำเป็นทั้งรายองค์ประกอบและภาพรวม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาโดยลงรหัส จัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็น แจกแจงความถี่และร้อยละ

ระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบการประกันคุณภาพภายในโดยใช้การวิจัยเป็นฐานสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วยขั้นการสร้างและประเมินความเหมาะสมของรูปแบบฯ และขั้นการสร้างและประเมินคู่มือการใช้รูปแบบฯ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประเมินรูปแบบฯ เป็นกลุ่มนักวิชาการทางการศึกษา กลุ่มผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก และกลุ่มผู้ประเมินภายนอกกลุ่มละ 7 คน รวม 21 คน เครื่องมือวิจัยแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นได้ของรูปแบบฯ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ส่วนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบฯ เป็นผู้เชี่ยวชาญระดับผู้ปฏิบัติในโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งได้แก่ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มละ 5 คน รวม 10 คน เครื่องมือวิจัย เป็นแบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโดยใช้การวิจัยเป็นฐานสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติพื้นฐาน ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

ระยะที่ 3 การประเมินผลการใช้รูปแบบการประกันคุณภาพภายในโดยใช้การวิจัยเป็นฐานสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กในบริบทจริง โดยทดลองใช้ในโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ที่จัดการศึกษาสองระดับ 1 โรง และจัดการศึกษา 3 ระดับ 1 โรง ใช้เวลาดำเนินการใช้รูปแบบ 1 ภาคเรียน ประเมินผลก่อนและหลังดำเนินงานตามรูปแบบฯ ด้วยการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ผู้ดำเนินการประเมินเป็นคณะกรรมการที่ผ่านการฝึกอบรมผู้ทรงคุณวุฒิด้านการประเมินมาตรฐานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา จำนวน 3 คน เครื่องมือวิจัยเป็นแบบประเมินมาตรฐานการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง แล้ววิเคราะห์ข้อมูลหาค่าร้อยละของคะแนนพัฒนาการของผลประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระหว่างก่อนและหลังใช้รูปแบบฯ

ระยะที่ 4 การศึกษาความคิดเห็นของผู้ใช้รูปแบบการประกันคุณภาพภายในโดยใช้การวิจัยเป็นฐานสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก 1) การศึกษาความคิดเห็นต่อรูปแบบฯ ตามกรอบมาตรฐานคุณภาพของผลิตภัณฑ์ทางการศึกษา ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้บริหารและครูผู้สอนโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้งสองโรง รวม 15 คน เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับประโยชน์ตามจุดมุ่งหมายของรูปแบบและความถูกต้องเหมาะสมตามหลักการของการประกันคุณภาพการศึกษา 2) การประชุมกลุ่มสะท้อนคิดต่อผลการใช้รูปแบบฯ และแนวทางนำรูปแบบฯ ไปใช้ในโรงเรียนขนาดเล็กทั่วไป จากผู้บริหารโรงเรียน บุคลากรครูทุกคนในโรงเรียน รวม 15 คน และกรรมการสถานศึกษาที่ร่วมวิจัยโรงเรียนละ 5 คน รวม 10 คน โดยใช้เครื่องมือวิจัยที่เป็นแบบบันทึกการสะท้อนคิดเกี่ยวกับความเป็นไปได้และข้อเสนอแนะแนวทางการใช้รูปแบบฯ ในโรงเรียนทั่วไป 3) การศึกษาความคิดเห็น

ต่อกระบวนการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐานที่เกิดขึ้นจากผลการใช้รูปแบบฯ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นตัวแทนนักเรียน 18 คน และตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน 9 คน เครื่องมือวิจัยเป็นแบบบันทึกการสะท้อนคิดประกอบการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดการวิจัยเป็นฐานที่ครูพัฒนาขึ้นจัดการเรียนรู้ในระหว่างการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน และข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. การศึกษาบริบทและความต้องการจำเป็นในการประกันคุณภาพภายในที่ใช้การวิจัยเป็นฐานของโรงเรียนขนาดเล็ก ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1.1 โรงเรียนขนาดเล็กมีจุดแข็งและจุดอ่อน ดังนี้ ด้านคุณภาพผู้เรียน จุดแข็งคือนักเรียนสุขภาพกาย สุขภาพจิต สุขนิสัยและการมีสุนทรียภาพดี และมีคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะพึงประสงค์ของเด็กไทย แต่มีจุดด้อยคือขาดทักษะแสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองและการมีนิสัยใฝ่เรียนรู้ ทักษะกระบวนการคิด ทักษะที่จำเป็นและความรู้ความสามารถตามหลักสูตรแต่ละสาระวิชาและทักษะการทำงานเป็นระบบ ด้านปัจจัยและกระบวนการมีจุดแข็งคือผู้บริหารมีภาวะผู้นำในการบริหารจัดการและชุมชนพร้อมสนับสนุนและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จุดอ่อนคือการขาดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการขาดหลักสูตรสถานศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น

1.2 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการประกันคุณภาพภายในโดยใช้การวิจัยเป็นฐานพบว่าโรงเรียนขนาดเล็กมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน ทั้งโดยภาพรวมและรายองค์ประกอบทุกองค์ประกอบ โดยมีความต้องการจำเป็นสูงสุดในด้านการใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การติดตามตรวจสอบและประเมินคุณภาพภายในโรงเรียน และการใช้ความรู้จากการวิจัยเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

2. รูปแบบการประกันคุณภาพภายในโดยใช้การวิจัยเป็นฐานสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินงานที่สำคัญ 5 ขั้นตอนคือ 1) ขั้นเตรียมการ 2) การพัฒนามาตรฐานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 3) การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อประกันคุณภาพทั้งระบบ 4) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้และคุณภาพการศึกษาทั้งระบบโดยใช้การวิจัยปฏิบัติการ และ 5) การประเมินมาตรฐานและใช้ผลพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ดังภาพประกอบ 1

<p>ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ</p>	<p>1.1 เสริมสร้างความรู้/ปรับเปลี่ยนโนทัศน์ที่จำเป็นสำหรับการประกันคุณภาพภายในโดยใช้การวิจัยเป็นฐานสำหรับผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างทั่วถึง</p>	<p>1.2 จัดให้มีและพัฒนาคณะกรรมการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ที่เน้นชุมชนมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาค</p>
<p>ขั้นที่ 2 การพัฒนามาตรฐานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโดยอิงผลประเมินและผลวิจัย</p>	<p>2.1 การสำรวจความต้องการในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของชุมชน</p>	<p>2.2 การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพจากผลประเมินภายนอกและภายใน</p>
	<p>2.3 การพัฒนามาตรฐานการศึกษาเพื่อประกันคุณภาพภายในจากข้อมูลที่สังเคราะห์จาก 2.1 และ 2.2</p>	<p>2.4 การสื่อสารมาตรฐานเพื่อประกันคุณภาพภายในด้วยรูปแบบการประชุมสะท้อนคิดก่อนการพัฒนา</p>
<p>ขั้นที่ 3 การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อประกันคุณภาพทั้งระบบ</p>	<p>3.1 การจัดทำสารสนเทศเพื่อการพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานฯ ของผู้เรียน และครูรายบุคคล ด้วยกระบวนการประเมินเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา</p>	<p>3.2 ประชุมปฏิบัติการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาตามมาตรฐานคุณภาพผู้เรียน และระบุจุดพัฒนาตามมาตรฐานด้านปัจจัยและกระบวนการบริหารหลักสูตรการเรียนการสอน</p>
<p>ขั้นที่ 4 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการ</p>	<p>4.1 การแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนารูปแบบกระบวนการเรียนรู้วิจัยเป็นฐาน</p>	<p>4.3 การประชุมสะท้อนผลการทดลองและพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ทดลองซ้ำ</p>
	<p>4.2 การพัฒนาและทดลองใช้หน่วยการเรียนรู้วิจัยเป็นฐานทั่วทั้งโรงเรียน</p>	<p>4.4 ประชุมสะท้อนผลครั้งที่ 2 พัฒนาหน่วยการเรียนรู้ใช้จริงในชั้นเรียนปกติ</p>
<p>ขั้นที่ 5 การประเมินมาตรฐานประกันคุณภาพภายในและใช้ผลประเมินเป็นฐานการพัฒนาคุณภาพต่อเนื่อง</p>	<p>5.1 แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินภายในโดยเน้นชุมชนมีส่วนร่วม</p>	<p>5.3 คณะกรรมการดำเนินการเก็บข้อมูลประเมินมาตรฐานประกันคุณภาพภายในฯ</p>
	<p>5.2 คณะกรรมการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา</p>	<p>5.4 คณะกรรมการสะท้อนผล จัดการความรู้ และใช้ผลประเมินเป็นฐานวางแผนพัฒนาต่อเนื่อง</p>

ภาพที่ 1 รูปแบบประกันคุณภาพภายในโดยใช้การวิจัยเป็นฐานสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

3. ผลการใช้รูปแบบการประกันคุณภาพภายในโดยใช้การวิจัยเป็นฐานสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กพบว่าโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างมีผลการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสูงขึ้นทั้งโดยภาพรวมและรายตัวบ่งชี้ โดยมีคะแนนพัฒนาการเพิ่มขึ้นร้อยละ 83.69 และ 83.34 ตามลำดับ

4. ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้ใช้รูปแบบการประกันคุณภาพภายในโดยใช้การวิจัยเป็นฐานสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ปรากฏว่าผู้ใช้มีความคิดเห็นต่อประโยชน์และความถูกต้องของรูปแบบฯ ระดับมาก โดยโรงเรียนที่จัดการศึกษาสองระดับมีความคิดเห็นระดับมากที่สุด ส่วนโรงเรียนจัดการศึกษาสามระดับมี

ความคิดเห็นระดับมาก โดยประเด็นที่ผู้ใช้รูปแบบฯ เห็นว่ามีประโยชน์สูงสุด คือรูปแบบส่งเสริมการวิจัยปฏิบัติการเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้และคุณภาพการศึกษาทั้งระบบ รองลงมาคือรูปแบบส่งเสริมให้ครูพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยใช้การวิจัยปฏิบัติการ รูปแบบส่งเสริมความเข้าใจมนทัศน์การประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนอย่างเหมาะสม และรูปแบบส่งเสริมการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบครบวงจร ส่วนประเด็นรูปแบบส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงการศึกษาทั้งระบบ มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด

อภิปรายผล

การวิจัยและพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโดยใช้การวิจัยเป็นฐานสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก มีข้อค้นพบที่น่าสนใจและควรนำมาพิจารณาเป็นรายประเด็น

1. โรงเรียนขนาดเล็กมีจุดแข็งด้านนักเรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตดี มีสุนทรีย์และการมีสุนทรียภาพ มีคุณธรรมจริยธรรมและมีคุณลักษณะพึงประสงค์ของเด็กไทย ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และชุมชนมีส่วนร่วมอย่างเป็นวิถีวัฒนธรรม และมีจุดอ่อนคือนักเรียนคุณภาพต่ำด้านเป็นคนเก่งตามมาตรฐานที่ 3-6 ขาดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รวมทั้งขาดหลักสูตรสถานศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่นสอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553) และชี้ให้เห็นว่าความเป็นโรงเรียนขนาดเล็กไม่ใช่ปัญหาทางการศึกษา เพราะมีทั้งจุดอ่อนและจุดแข็งที่สามารถพัฒนาได้ แต่ปัญหาคือคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนขนาดเล็กมีสาเหตุมาจากหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนที่ไม่เหมาะสมกับบริบทความต้องการจึงไม่ส่งผลต่อเป้าหมาย ทั้งนี้เนื่องจากโดยทั่วไปโรงเรียนถูกพัฒนาแบบแยกส่วน จากกลไกภายนอกซึ่งอาจจะเหมาะสมกับบริบทและความต้องการเฉพาะของโรงเรียน ทำให้การใช้ความรู้พัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ไม่เกิดประสิทธิผล หากโรงเรียนสามารถใช้ภาวะผู้นำของผู้บริหารและพลังชุมชนที่เป็นจุดแข็ง เป็นกลไกเปลี่ยนแปลงระบบบริหารจัดการจากภายในโดยใช้แนวคิดที่เหมาะสม โรงเรียนขนาดเล็กจะสามารถประกันคุณภาพการศึกษาได้ตามมาตรฐาน

2. ผลการศึกษาวិเคราะห์ความต้อการจำเป็นในการประกันคุณภาพภายในโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน ที่พบว่าโรงเรียนขนาดเล็กมีความต้อการจำเป็นในการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในโดยใช้การวิจัยเป็นฐานทั้งโดยภาพรวมและรายองค์ประกอบทุกองค์ประกอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งระบบ การติดตามตรวจสอบและประเมินคุณภาพภายในโรงเรียน และการใช้ความรู้จากการวิจัยเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาสูงสุด มีความสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์บริบทด้านจุดแข็งจุดอ่อนของโรงเรียนขนาดเล็ก และชี้ให้เห็นว่าหากโรงเรียนขนาดเล็กอาศัยจุดแข็งคือภาวะผู้นำของผู้บริหารและความพลังชุมชน เป็นกลไกขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาองค์ประกอบการจัดการเรียนการสอนทั้งระบบแบบองค์รวม คือมีการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตร และความสามารถในการจัดการเรียนการสอนของครู รวมทั้งองค์กรและกระบวนการติดตามตรวจสอบและประเมินคุณภาพ และการใช้ผลประเมินเป็นฐานการพัฒนาคุณภาพต่อเนื่อง โดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูเป็นเครื่องมือ สอดคล้องกับแนวคิดของ Harris, Donna Marie. (2010); Leyden, Jenn, and others. (2011); Little, Mary E. and Houston, Debby. (2003); Raihani (2011) โรงเรียนขนาดเล็กจะมีรูปแบบประกันคุณภาพภายในโดยใช้การวิจัยเป็นฐานที่เหมาะสม

3. รูปแบบการประกันคุณภาพภายในโดยใช้การวิจัยเป็นฐานสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินงาน 5 ขั้นตอน แต่ละขั้นตอนมีองค์ประกอบสำคัญที่ควรอภิปราย ดังนี้

ขั้นแรกคือขั้นเตรียมการ ประกอบด้วย 1.1 การเสริมสร้างความรู้/ปรับเปลี่ยนมนทัศน์ที่จำเป็นสำหรับการประกันคุณภาพภายในโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน 1.2 การจัดให้มีและพัฒนาคณะกรรมการ

ประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่เน้นชุมชนมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาค ผู้วิจัยพัฒนากระบวนการนี้ขึ้นเพื่อตอบสนองสาเหตุของความต้องการจำเป็นในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยเน้นเตรียมผู้เกี่ยวข้องให้มีความพร้อมที่ถูกต้อง สามารถนำไปประยุกต์ใช้พัฒนาคุณภาพการศึกษาได้เหมาะสมกับบริบทพร้อมดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบคือมีการแต่งตั้งให้มีหน้าที่และพัฒนาให้มีความรู้เพียงพอเหมาะสมกับหน้าที่ในกระบวนการประกันคุณภาพภายในอย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับ Bolivar, Jose M. and Chrispeels, Janet H. (2011)

ขั้นที่ 2 ขั้นการพัฒนามาตรฐานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย การสำรวจความต้องการในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของชุมชน การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพจากผลประเมินภายนอกและภายใน การพัฒนามาตรฐานการศึกษาเพื่อประกันคุณภาพภายในจากข้อมูลความต้องการพัฒนา การสื่อสารมาตรฐานเพื่อประกันคุณภาพภายในด้วยรูปแบบการประชุมสะท้อนคิดก่อนการพัฒนา เนื่องจากมาตรฐานเป็นเป้าหมายในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรรับรู้และเข้าใจตรงกัน การพัฒนามาตรฐานควรอิงผลประเมินมาตรฐานที่มีอยู่แล้วกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นสำคัญ (Hassel, Bryan.2002).

ขั้นที่ 3 การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อประกันคุณภาพทั้งระบบแบบองค์รวม ประกอบด้วย การจัดทำสารสนเทศเพื่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและครูรายบุคคลจากผลการประเมินมาตรฐาน และการประชุมปฏิบัติการกำหนดเป้าหมายการพัฒนามาตรฐานคุณภาพผู้เรียน ปัจจัยและกระบวนการจากข้อมูลสารสนเทศ ทั้งนี้การดำเนินงานอิงแนวคิดพื้นฐานที่ว่าเมื่อมีปัญหาคุณภาพผู้เรียน ต้องแก้ไขที่ปัจจัยและกระบวนการตามแนวคิดของ Juran (อ้างถึงใน Ellis, Charles and Castle, Kathryn (2010) จึงต้องแยกวิเคราะห์ข้อมูลและกำหนดเป้าหมายการพัฒนาจากผลประเมินมาตรฐานผู้เรียนก่อน จึงพิจารณาผลประเมินมาตรฐานด้านหลักสูตร การเรียนการสอน การบริหารจัดการและบุคลากร เพื่อกำหนดจุดพัฒนาหรือตัวชี้วัดที่น่าจะเป็นสาเหตุของปัญหาคุณภาพผู้เรียน ซึ่งกระบวนการดังกล่าวผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวคิดการพัฒนาแบบองค์รวมตามแนวทางของ Little, Mary E. and Houston, Debby. (2003)

ขั้นที่ 4 การวิจัยและพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย การแสวงหาความรู้ที่ตอบสนองปัญหาคุณภาพผู้เรียนเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาและทดลองใช้หน่วยเรียนรู้วิจัยเป็นฐานทั่วทั้งโรงเรียน การประชุมสะท้อนผลการทดลองร่วมกันและพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ใหม่ การทดลองซ้ำด้วยหน่วยการเรียนรู้ใหม่และประชุมสะท้อนผลการทดลองในวงจรร่วมกัน จนกระทั่งได้หน่วยการเรียนรู้ที่มีคุณภาพขั้นตอนนี้ส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพครูแบบบูรณาการในชั้นเรียนปกติตามแนวทางการใช้วิจัยปฏิบัติการของครูเป็นกลไกพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งระบบของ Ellis, Charles and Castle, Kathryn (2010)

ขั้นที่ 5 การประเมินและใช้ผลพัฒนาคุณภาพภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย การแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินภายในโดยชุมชนมีส่วนร่วม การพัฒนาคณะกรรมการประเมิน การดำเนินการเก็บข้อมูลและการสะท้อนผลประเมิน และจัดการความรู้เพื่อใช้ผลประเมินเป็นฐานวางแผนพัฒนาคุณภาพต่อเนื่องซึ่งในขั้นตอนนี้พัฒนาขึ้นโดยอิงแนวคิดการพัฒนาขีดความสามารถในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาอย่างมีความหมาย Bolivar, Jose M. and Chrispeels, Janet H. (2011) การประเมินเพื่อพัฒนา (Cartland, Jenifer, et al.,2008) และการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (Jennex, Murray E. ,2007)

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการประกันคุณภาพภายในโดยใช้การวิจัยเป็นฐานสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ปรากฏว่าโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างมีคุณภาพสูงขึ้นทั้งโดยภาพรวมและรายตัวบ่งชี้ โดยมีคะแนนพัฒนาการเพิ่มขึ้นร้อยละ 83.69 และ 83.34 ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบฯ ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยมุ่งตอบสนองความต้องการ

จำเป็น เป็นรูปแบบที่มุ่งสร้างคุณภาพผู้เรียนตามเป้าหมาย โดยการพัฒนากลไกในการจัดการศึกษาทั้งระดับ การเรียนการสอนและระดับการบริหารแบบบูรณาการไปพร้อมกัน เป็นรูปแบบที่เปิดโอกาสให้ ชุมชน ซึ่ง กลไกสำคัญในการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กได้มีส่วนร่วมอย่างมีความหมาย เป็นรูปแบบที่ปฏิบัติง่าย และกลมกลืนกับงานปกติ ทั้งนี้โดยอิงแนวคิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบองค์รวมโดยใช้วิจัยเป็นฐาน จึง ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างตรงประเด็น สอดคล้องกับ Hassel, Bryan. (2002); Brown, Christopher P. (2008); Ellis, Charles and Castle, Kathryn (2010); Leyden, Jenny and others. (2011); Raihani.(2011).

4. ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้ใช้ต่ออรรถประโยชน์และความถูกต้องของรูปแบบการประกัน คุณภาพภายในโดยใช้การวิจัยเป็นฐานสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กมีระดับมากที่สุด อาจจะเป็นเพราะผู้ใช้รูปแบบ เห็นว่าหลังจากดำเนินงานตามรูปแบบฯ มีหลักฐานที่เกิดจากการดำเนินงานสามารถสะท้อนความก้าวหน้าใน การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน หลักสูตรการเรียนการสอน ครูผู้สอน ผู้บริหารรวมทั้งกระบวนการเรียนรู้และ กระบวนการบริหารตามมาตรฐานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับผลการ สะท้อนคิดหลังผู้บริหารโรงเรียน บุคลากรครู ตัวแทนชุมชน และนักเรียนร่วมกันสะท้อนว่า รูปแบบฯ ทำให้ เข้าใจความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาเหมาะสม โดยครูเห็นว่าการประกันคุณภาพเป็นเรื่องเดียวกับ การเรียนการสอน เห็นว่าการวิจัยเป็นเรื่องง่ายและเป็นงานปกติที่ครูทุกคนทำได้ ช่วยจุดประกายความคิด สร้างสรรค์ในการพัฒนาทั้งระบบ สอดคล้องกับผลวิจัยของ Little, Mary E. and Houston, Debby. (2003) และ Ellis, Charles and Castle, Kathryn (2010)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

ในการวิจัยครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบการประกันคุณภาพภายในโดยใช้การวิจัยเป็น ฐาน สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กไปใช้ ดังนี้

1) จากผลการวิจัยชี้ว่ากิจกรรมการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและเปิดโลกทัศน์ทาง เศรษฐกิจสังคม การเมือง วัฒนธรรมการศึกษาและการเรียนรู้ในโลกยุคปัจจุบัน เป็นกุญแจสำคัญในการ เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในทัศนคุณภาพการศึกษายุคใหม่ รวมทั้งเกิดความตระหนักในการมีส่วนร่วมในการ ดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาโดยวิจัยเป็นฐาน ผู้วิจัยจึงเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ควรจัดให้ ความสำคัญการเปิดโลกทัศน์และเสริมสร้างมโนทัศน์การศึกษาในยุคปัจจุบันให้ผู้เกี่ยวข้องก่อนการดำเนินงาน ตามรูปแบบฯอย่างจริงจัง

2) การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการศึกษาให้สอดคล้องกับ ความ ต้องการของผู้เรียน ซึ่งในแง่ปฏิบัติโดยทั่วไปโรงเรียนจะนำเสนอคะแนนผลการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนในรอบปีการศึกษา ซึ่งอาจจะช่วยให้โรงเรียนและชุมชนร่วมกำหนดค่าคะแนนผลการสอบที่สูงขึ้นกว่า ปีปัจจุบัน โดยยังไม่มีหลักฐานสะท้อนสารสนเทศคุณภาพผู้เรียนด้านที่เป็นนามธรรมให้ชุมชนเห็นเป็นเชิง ประจักษ์ชัดเจนพอที่จะกำหนดเป้าหมายได้อย่างมีน้ำหนักเชื่อถือ แต่ผลการวิจัยครั้งนี้ ชี้ว่าเครื่องมือประเมินผลการ เรียนรู้แบบองค์รวมที่กำหนดงานให้ผู้เรียนวาดภาพและเขียนบรรยายสะท้อนคุณค่าความดีงามของตนเองและ ตกแต่งระบายสีให้สวยงามตรงใจ ซึ่งเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่สามารถสะท้อนคุณภาพผู้เรียนด้านที่เป็น นามธรรมได้ชัดเจน ผู้วิจัยจึงเสนอแนะต่อการใช้รูปแบบฯ ดังนี้ (1) ผู้ใช้รูปแบบฯ ควรใช้เครื่องมือประเมิน คุณภาพผู้เรียนแบบองค์รวมเป็นเครื่องมือประกอบการกำหนดเป้าหมายคุณภาพผู้เรียนร่วมกับชุมชน (2)

ส่งเสริมพัฒนาให้ครูมีความสามารถในการเครื่องมือการวัดผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงและประเมินคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐาน

3) จากผลการวิจัยที่พบว่าการจัดกิจกรรมสะท้อนผลงานผู้เรียนต่อสาธารณชน โดยนำชิ้นงานสะท้อนคุณภาพการเรียนรู้แบบองค์รวมของนักเรียนจัดแสดงต่อสาธารณชน เป็นช่องทางช่วยให้ชุมชนและผู้เกี่ยวข้องนอกโรงเรียนสามารถประเมินคุณภาพผู้เรียนทั้งด้านการเป็นคนดีและคนเก่ง ผู้วิจัยจึงเสนอแนะว่าการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมประเมินคุณภาพผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม ควรใช้กิจกรรมแสดงชิ้นงานการเรียนรู้แบบองค์รวม ประกอบกิจกรรมสะท้อนคิดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเปิดโอกาสให้เกิดการจัดการความรู้ร่วมกันอย่างกว้างขวางขึ้นด้วย

4) จากผลการใช้รูปแบบฯ ซึ่งให้เห็นว่าการที่ครูเข้าใจความคิดรวบยอดของจุดมุ่งหมายหลักสูตรในภาพรวมและรายละเอียดอย่างลึกซึ้งชัดเจนทำให้สามารถประยุกต์ใช้ได้กว้างขวาง ช่วยให้การบูรณาการภารกิจการประกันคุณภาพภายในกับการบริหารจัดการหลักสูตรการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรมมีความเป็นไปได้ ผู้วิจัยจึงเสนอแนะการใช้รูปแบบฯ ในบริบทโรงเรียนทั่วไป ควรให้ความสำคัญในการบูรณาการงานประกันคุณภาพภายในเข้ากับการบริหารหลักสูตรการเรียนการสอน โดยการเสริมสร้างความสามารถในการเรียนรู้ ความคิดรวบยอดของหลักสูตร และแก่นสาระของการประกันคุณภาพภายในโดยใช้การวิจัยเป็นฐานให้เกิดกับบุคลากรครูและผู้มีส่วนร่วมดำเนินการทุกคน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผลวิจัยครั้งนี้ มีประเด็นที่ผู้วิจัยพบว่าต้องการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมบางประเด็น จึงเสนอแนะตามลำดับ

1) แม้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นจะมุ่งส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานเป็นสำคัญ แต่ผลวิจัยยังพบว่ามาตรฐานคุณภาพผู้เรียนยังไม่มีพัฒนาการ ซึ่งอาจจะมีสาเหตุจากระยะเวลาวิจัยสั้นเกินไป ผู้วิจัยเห็นว่าประเด็นนี้เป็นจุดมุ่งหมายสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา จึงเสนอแนะให้มีการวิจัยศึกษาถึงระยะเวลาที่รูปแบบฯ จะส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน หรือเงื่อนไขปัจจัยอื่นๆ ที่จะช่วยส่งเสริมให้รูปแบบส่งผลคุณภาพผู้เรียนตามเป้าหมายได้มากขึ้นหรือเร็วขึ้น

2) การวิจัยครั้งนี้มุ่งพัฒนาการศึกษาทั้งระบบโดยมีคุณภาพผู้เรียนเป็นเป้าหมายสูงสุด โดยทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีเงื่อนไขแตกต่างกัน แต่ผลการวิจัยพบว่าทั้งสองโรงเรียนยังไม่สามารถใช้รูปแบบฯ ในการศึกษาระดับปฐมวัย ซึ่งเป็นการศึกษาที่มีความสำคัญและจะส่งผลต่อการศึกษาเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับสูงขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจและเสนอแนะให้มีการวิจัยศึกษาเงื่อนไข ปัจจัยที่สามารถสนับสนุนและพัฒนารูปแบบประกันคุณภาพภายในโดยใช้การวิจัยเป็นฐานสำหรับการศึกษาปฐมวัย

3) การวิจัยครั้งนี้ได้ข้อค้นพบว่าโรงเรียนขนาดเล็กสามารถใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเป็นเครื่องมือพัฒนาระบบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและมีกิจกรรมการสะท้อนคิดหลังสอนเป็นเครื่องมือเสริมสร้างการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างบุคลากรในโรงเรียนและตัวแทนชุมชนที่สะท้อนให้เห็นความเป็นไปได้ในการเรียนรู้และพัฒนาาร่วมกันระหว่างโรงเรียนละชุมชนอย่างเสมอภาค ซึ่งกิจกรรมนี้ทั้งสองฝ่ายต้องเสียสละเวลาและทุ่มเทมากในขณะดำเนินการวิจัย ในขณะที่ผลการศึกษาความคิดเห็นต่ออุปสรรคและปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างวิจัย ครูสะท้อนถึงปัญหาการจัดการเวลา และการถูกรบกวนการดำเนินงานจากกิจกรรมที่กำหนดมาจากภายนอกอยู่ตลอดเวลา ผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้มีการวิจัยศึกษาแนวทางจัดการกับอุปสรรคปัญหาภายนอกเพื่อส่งเสริมให้การพัฒนายั่งยืน

4) การนำรูปแบบฯ ลงไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างวิจัยทั้งสองกลุ่มในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เทคนิควิธี การให้ผู้รู้รูปแบบฯ ศึกษาแนวทางการดำเนินงานจากคู่มือการใช้รูปแบบฯ ประกอบกับการเสริมพลังตามบทบาท

ของศึกษานิเทศก์ประจำโรงเรียนด้วย ซึ่งผลการนำรูปแบบฯ ลงสู่โรงเรียนแบบผู้วิจัยลงพื้นที่ด้วยตนเอง ส่งผลให้การดำเนินงานตามรูปแบบฯ เป็นไปตามเป้าหมาย ผู้วิจัยสนใจศึกษาว่าจะมีรูปแบบหรือแนวทางอื่นที่มีประสิทธิภาพในการนำรูปแบบฯลงสู่โรงเรียนหรือไม่อย่างไร ซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่จะนำรูปแบบฯไปใช้ในโรงเรียนทั่วไป จึงเสนอแนะให้มีการวิจัยพัฒนาแนวทางนำรูปแบบฯไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนทั่วไป

บรรณานุกรม

- ไพฑูริย์ สีนลาร์ตัน. “การก้าวสู่การศึกษาที่มีวิจัยเป็นฐาน”. วารสารบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น, 1(2) : 3-8, 2548.
- เมษา นวลศรี. การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ ทัศนีย์ บุญเติม. “การสอนแบบ Research-Based Learning” ในไพฑูริย์ สีนลาร์ตัน, การเรียนการสอนที่มีการวิจัยเป็นฐาน. กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. รายงานการวิจัยการวิเคราะห์กระบวนการศึกษาของโรงเรียนภายหลังการประเมินภายนอก. โดย สุวิมล ว่องวาณิช และคณะ. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2553.
- อารมณีย์ สนานนท์. รูปแบบการพัฒนาโจทย์วิจัยเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กโดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. ราชบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, 2549.
- Bolívar, José M. and Chrispeels, Janet H. “Enhancing Parent Leadership Through Building Social and Intellectual Capital”, **American Educational Research Journal**. 48(1) : 4–38; 2011.
- Borg, Walter R. “Research-based Development : A Strategy for Educational Change in the 70’s” **Paper presented at the annual conference of the Social Science Education Consortium**. Denver, Colorado. June 13; 1970.
- Brown, Christopher P. “Keep It Cheap, Keep It Local, and Keep It Coming Standards-based Accountability Reform in Wisconsin”. **Educational Policy**. 22(2) : 250-294; 2008.
- Cartland, Jenifer. Et al. “Role Sharing Between Evaluators and Stakeholders in Practice”. **American Journal of Evaluation**. 29(4) : 460-477; 2008.
- Cobbold, Trevor. “The Interaction of School Size and Socio-Economic Status on Student Performance : A Review of the Research Evidence” **Save Our Schools**. Canberra, Australia, 2006 .
- Ellis, Charles and Castle, Kathryn. “Teacher research as continuous process improvement”. **Quality Assurance in Education**. 18(4) : 271-285; 2010.
- Fullan, M. **The new meaning of educational change Fourth edition**. New York : Teachers College Press, 2007.

- Hassel, Bryan. "Comprehensive School Reform : Making Good Choices: A Guide for School and Districts". **North Central Regional Educational Laboratory**. Naperville, Illinois. USA, 2002.
- Klonsky, Micheal. "Small School and Professional Development". **Eric Educational Reports**. Online On December 2002.
- Little, Mary E. and Houston, Debby. "Comprehensive School Reform : A Model Based on Student Learning". **Journal of Disability Policy Studies**. 14(1) : 54-62; 2003.
- Raihani. "A whole-school approach : A proposal for education for tolerance In Indonesia". **Theory and Research in Education**. 9(1) : 23-39; 2011.
- Wesley, Patricia A. & Lear, Richard J. "Small Schools Real Gains". **Educational Leadership**. 58(6) : 22-27; 2001.